

Назарій Мельник,
аспірант кафедри політичних наук,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
ORCID: 0000-0001-6548-9028; email: nazariimel@gmail.com

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ТА ЇЇ СУБ'ЄКТИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Розглянуто процес трансформації децентралізації в період російсько-української війни. Реформа децентралізації влади в Україні була досить успішною, сприяла активному розвитку регіонів, їх фінансовій самодостатності. Через військові дії характер децентралізації змінився. З одного боку, регіони, які знаходяться ближче до фронту, зіткнулися зі складнощами та новими викликами, а з іншого – саме завдяки успіху реформи, вони тримають міцний економічний і військовий опір окупантам, громади продовжують відновлювати свої території після значних руйнувань. Проаналізовано характер діяльності суб'єктів децентралізації в умовах воєнного стану. Окрім тих суб'єктів, які існували до війни, але тепер набули нових функцій, з'явилися нові, що здійснюють військову владу на місцях. Нерідко спостерігаємо, що повноваження цих акторів перетинаються, що спричинює локальні суперечки, та також є проблемою для дослідження. Визначено, актуальний стан української ідентичності. Регіональна та локальна ідентифікації довгий час займали важливе місце у свідомості населення, але з приходом війни відійшли на другий план перед загальнонаціональною. Наголошується, що у військовий час значну роль відіграють регіональні політичні суб'єкти (регіональні політичні еліти, партії, лідери, медіа). Саме вони є безпосередніми представниками регіональних інтересів, користуються більшим рівнем довіри, ніж органи місцевого самоврядування. Регіональні актори інформують населення про актуальний стан подій, допомагають у вирішенні місцевих проблем і є запорукою національної згуртованості громадян. Для розгляду поставленої проблеми в роботі використано системний підхід, методи узагальнення, спостереження та діалектики.

Ключові слова: децентралізація, воєнний стан, суб'єкти децентралізації влади, ідентичність, регіональні політичні суб'єкти.

Вступ. Реформа децентралізації влади в Україні стала важливим елементом економічного та політичного розвитку нашої держави. Регіони отримали більші фінансові можливості, а регіональні органи – більше повноважень. З початком російського вторгнення децентралізація стала потужною зброєю у боротьбі за незалежність. Змінилися ключові ролі суб'єктів децентралізації, з'явилися нові актори, які стали виконувати особливі функції на регіональному рівні. Постає гостре питання їх ефективності, розподілу повноважень між цими суб'єктами. У воєнний період також окремого дослідження потребують регіональні ідентичності та їх представники – регіональні політичні актори. Саме вони зараз є міцною опорою стійкості громад та стануть основою відновлення окупованих територій у повоєнний період.

Мета та завдання статті полягають у дослідженні актуального стану реформи децентралізації влади та діяльності суб'єктів децентралізації влади в умовах російсько-української війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки проблема розглядається в період російсько-української війни, наше дослідження спирається на сучасні праці українських науковців. Основою дослідження стали матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи» (Львів, 12 травня 2023 р.), а також окремі матеріали круглого столу «Нове покоління українського політикуму в умовах війни та повоєнних суспільних трансформацій» (Київ, 15 листопада 2022 р.). У роботі також використано напрацювання Інституту соціології НАН України, зокрема висновки С. Дембіцького – для аналізу соціологічних показників «ідентичності». Разом із тим, можемо виокремити і не вирішені раніше аспекти проблеми. Актуальними лишаються проблеми узгодження повноважень між органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями. Також дослідження потребують регіональні політичні суб'єкти, роль яких зростає у період війни.

У роботі використані різноманітні **методи і наукові підходи дослідження**. Це зокрема основи діалектичного аналізу (для дослідження динаміки розвитку суб'єктів децентралізації влади у військовий період), системний підхід (для аналізу діяльності децентралізаційних суб'єктів як цілісної системи), також методи спостереження, узагальнення та аналізу даних. Як нормативно-правова база в роботі використовувалися Закони України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про місцеве самоврядування в Україні».

Результати та дискусії. Розпочавшись у 2014 р. та отримавши юридичний поштовх у 2015 р., децентралізація стала напрямом конституційно-правової реформи в Україні. Її завданням було відступити від централізованої моделі управління, сприяючи ефективній територіальній організації влади в державі. Основна мета полягала в забезпеченні компетентності, організаційної міцності та фінансової автономії місцевого самоврядування. Значні кроки були зроблені у напрямку децентралізаційних трансформацій в Україні від того часу і до початку війни у лютому 2022 р. Однак широкомасштабна збройна агресія РФ проти України раптово призвела до згортання цих досягнень, змушуючи нашу країну перейти на режим воєнного стану.

«Війна ускладнила весь процес децентралізації, оскільки нинішній стан громад істотно відрізняється залежно від того, наскільки вони віддалені від лінії фронту та наскільки вони постраждали від воєнних дій», – вважає І. Дробуш (2023, с. 57). Водночас, як у суспільстві, так і в політичній сфері є думка, що реформи попередніх років, надаючи місцевим посадовим особам більше обов'язків і ресурсів, відіграли значну роль у зміцненні стійкості та опору громад, які стикаються з поточними викликами. Це чітко виявляється в прийнятті нових функцій, зокрема у наданні підтримки Збройним силам України (Силам територіальної оборони), сприянні військовій інфраструктурі. Існує й постійне зобов'язання забезпечувати надання життєво важливих послуг для громад, що постраждали внаслідок війни.

Практична реалізація перших результатів децентралізації в Україні розгортається під час складного воєнного конфлікту. Ці роки підтверджують, що децентралізація, виступаючи як напрям реформ для України (зокрема як наукова модель реструктуризації місцевого управління), не лише показує свою ефективність, а й становить основу для міцності територіальних громад і органів місцевого самоврядування в умовах війни. У правовій літературі наголошується, що «досягнення децентралізації, автономії місцевого самоврядування, довіри держави до населення та громад стали вирішальними у формуванні взаємної довіри в суспільстві. Така довіра нині створює потужну основу для єдності регіонів нашої держави перед навалюю російських фашистів» (Потапенко та ін., 2023, с. 53).

Варто також розглянути, як змінилися функції децентралізаційних суб'єктів у період війни. На думку І. Кирилюк (2021), коло суб'єктів децентралізації державної влади чітко визначене. Дослідниця наголошує, «що децентралізація державної влади – це зміщення балансу державної влади від центру до територій, а не її передача від держави іншим владним інститутам, наприклад, інституту громадянського суспільства – місцевому самоврядуванню. Місцеве самоврядування може виступати суб'єктом публічної, але не державної децентралізації. Отже, розглядаючи децентралізацію державної влади, можна говорити лише про державні органи, в унітарній державі – на двох рівнях влади: загальнодержавному і регіональному. Інакше кажучи, суб'єктами децентралізації державної влади в унітарних державах є державні органи влади та органи регіональної влади» (с. 4).

Звісно, в межах правового режиму воєнного стану відбулися помітні трансформації у структурі та функціонуванні органів місцевого самоврядування. Ці зміни полягають у створенні військових адміністрацій, змінах у повноваженнях місцевого самоврядування та введенні нових напрямків і форм співпраці між органами місцевої влади та державними органами, включаючи військові адміністрації, тощо. У часи війни функціональний фокус публічних органів адаптується з урахуванням властивостей правового режиму воєнного стану, які передбачають: «надання органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки,

усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності» (Закон України «Про правовий режим воєнного стану», 2015).

Вищезгадані зміни в системі державних органів і коригування їх функцій, завдань мають прямий вплив на мету й характер (типи, форми) взаємозв'язків між органами місцевого самоврядування та державними органами. Дослідники виділяють три види взаємодії між органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями у різних сферах життєдіяльності громад: «заміщення органів місцевого самоврядування військовою адміністрацією; спільне управління громадою з боку органів місцевого самоврядування і військових адміністрацій; розширені повноваження органів місцевого самоврядування із частковим підпорядкуванням військовій адміністрації вищого рівня, при цьому слушно відзначаючи, що застосування того чи того режиму залежить від конкретних умов життя громади» (Крусян, 2023, с. 69–70).

Умови, викликані станом війни, змінили сприйняття українцями традиційних методів організації публічної влади, а також способів її реалізації. На різних рівнях уряду були запроваджені нові ролі, кадри та організації. Протягом більше року ці структури несуть відповідальність за забезпечення громадського порядку, забезпечення безпеки громадян, здійснюють контроль за правовим режимом воєнного стану та реалізацією заходів, пов'язаних із добробутом громад.

З однієї сторони, такі органи відповідають за обороноздатність регіонів, а з іншої – їхнім подвійним завданням є забезпечення прав, свобод і законних інтересів мешканців у містах і селах цих територій. Особливі труднощі виникають саме в питанні гарантування прав і свобод громадян через необхідність чіткого розуміння та юридичного уточнення повноважень як нових органів влади, так і тих, що існували до війни та припинили свою діяльність чи продовжують функціонувати. «Йдеться про військові цивільні адміністрації, військові адміністрації, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування – інститут народовладдя, через який здійснюють управління місцевими справами у низових адміністративно-територіальних одиницях шляхом самоорганізації жителів за згоди та при сприянні держави» (Пархоменко, 2023 с. 86). Тим не менше, тривають обговорення щодо доцільності продовження функціонування останнього чи його ліквідації під час війни.

Щодо органів місцевої влади, згідно зі статтею 78 Закону України про «Про місцеве самоврядування в Україні», повноваження сільської, селищної, міської, районної в місті, обласних та районних рад припиняються достроково з моменту набуття чинності указом Президента України про утворення відповідної військово-цивільної, військової адміністрації. Таким чином, встановлення військової влади завжди означає припинення діяльності відповідних місцевих рад.

Відновлення органів місцевого самоврядування на таких територіях можливе виключно після відміни воєнного стану. Однак у регіонах, де не може бути відновлена робота місцевих рад чи виконкомів, і відсутній хто-небудь для передачі повноважень, продовження діяльності військових адміністрацій визначається рішенням Верховної Ради України.

Мандати депутатів місцевих рад не зберігаються протягом часу воєнного стану; вони залишаються захисниками інтересів громад і, в разі потреби, критикують діяльність військових адміністрацій, оцінюючи законність та доцільність рішень, прийнятих керівником адміністрації, який особисто відповідає перед відповідними контролюючими органами.

Розвиток воєнного конфлікту підкреслив ефективність і високий рівень горизонтальних зв'язків в українському суспільстві. Оскільки обласні та районні військові адміністрації, разом із обласними радами, спрямовують увагу на протистояння агресору, велику частину військових обов'язків виконують місцеві громади. Окрім збору та надання волонтерської допомоги Збройним Силам України та Силам територіальної оборони, розселення ВПО, місцеві ради акцентують увагу на зміцненні підприємництва та забезпеченні розвитку місцевої економіки, а також на забезпеченні добробуту мешканців.

Погоджуємося з дослідниками, які стверджують, що на сучасному етапі світове місцеве самоврядування ще не зустрічалося із викликами, схожими на ті, які зазнали територіальні

громади України через повномасштабну агресію РФ. Українські територіальні громади знаходяться не лише в унікальному стані випробувань, в надзвичайно складних і небезпечних обставинах, але й активно втілюють норми та принципи, визначені основними міжнародними документами в галузі місцевого самоврядування – особливо значимі в умовах війни, вони: підтверджують ідею субсидіарності, закріплену в Європейській хартії місцевого самоврядування (Страсбург, 15 жовтня 1985 р.); акцентують на широкому розумінні місцевого самоврядування у Всесвітній декларації місцевого самоврядування (Ріо-де-Жанейро, 26 вересня 1985 р.), наголошуючи, що це «право і обов'язок місцевих органів влади регулювати та керувати державними справами під їхньою особистою відповідальністю та на користь місцевого населення»; «сміливо й рішуче беруть на себе відповідальність за створення, прямо чи опосередковано, економічного зростання» в регіонах, як зазначається у Європейській хартії міст 1992 р. (Потапенко та ін., 2023, с. 5).

Міжнародні партнери підкреслюють ефективність реформи децентралізації влади в Україні. Внаслідок цього, головні завдання Уряду на період 2022-2025 рр. полягали у забезпеченні постійного розвитку регіонів і місцевих громад. Однак ці плани зазнали неминучих змін через російське вторгнення. Процес децентралізації був перерваний за деякими напрямками рішеннями центрального уряду, зумовленими необхідністю швидкого реагування на ситуацію воєнного часу.

Широкомасштабне вторгнення на територію України поставило перед територіальними громадами важкі завдання, такі як опір окупантам, забезпечення матеріально-технічної підтримки для територіальної оборони та національного спротиву, впорядкування евакуації та умов адаптації для ВПО. Управління на регіональному та місцевому рівнях зазнало змін, а в багатьох регіонах і громадах були створені військові адміністрації, що дозволило пристосуватися до воєнних умов.

Спостерігається й помітна зміна у сприйнятті регіональної ідентифікації. Реформа децентралізації влади вплинула на активізацію регіональних ідентичностей, але саме війна значно зміцнила національну ідентичність, що стало гарантією збереження української нації.

Українська дослідниця Л. Коробка (2022) зазначає: «Таким чином можемо говорити про те, що найбільш рельєфно ідентичність проявляється в найбільш кризовій ситуації – війні, яка виступає в якості найбільш виразного і дієвого подразника кристалізації національної свідомості та ідентичності» (с. 129).

Згідно з опитуванням Київського міжнародного інституту соціологічних досліджень, яке проводилося вже у період воєнного стану, «на питання «Ким Ви себе перш за все вважаєте?», що стосувалося ідентичності в територіальному та політичному контекстах, майже 85% опитаних обрали варіант відповіді «Громадянином України». Мешканцем свого населеного пункту або регіону себе вважають трохи більше 6%» (*Показники національно-громадянської української ідентичності*, 2022).

Українська політична сфера довгий час акцентувала на питанні регіональних розбіжностей, що призвело до другої хвилі громадянської мобілізації, яка відзначилася революційними змінами у 2013 р. (перша хвиля відбулася з 1992 по 2000 р.). Ці події, разом з початком російської агресії стали чинником тривалих трансформацій у формуванні громадянської ідентичності, яка поступово зміцнювалася протягом наступних років. Отже, місцева та регіональна ідентичності зайняли другорядну роль в українському суспільстві, незважаючи на їх досить активне розповсюдження (*Показники національно-громадянської*).

У кінці лютого 2022 р. широкомасштабне вторгнення відзначилося новим етапом революційних змін у сприйнятті громадянської ідентичності, свідчачи про початок третього етапу громадянської мобілізації. На цьому етапі інші форми територіальної чи політичної ідентичності набули вторинні або допоміжні позиції.

На думку Т. Степико: «Внаслідок нинішньої війни в Україні з'явилася політична нація. Нині вже не має значення твоя національність і рідна мова: наріжним каменем є те, хочеш ти суверенітету країни чи ні, вважаєш своїм набір українських цінностей або ні. Тому сьогодні ідентичність «українець» – це не національно-етнічна категорія, а ціннісна» (2015, с. 139).

Під час війни захист української ідентичності для суспільства відображається у спроможності боронити державу навіть ціною свого життя. Враховуючи це, необхідно підкреслити нагальну необхідність створення патріотичної військової еліти, вірної ідеї захисту України, відстоювання її цілісності та свободи, а також позиціонування як активного та вагомого суб'єкта на міжнародній політичній арені.

На зміцнення національної ідентичності та на продовження процесу децентралізації влади у воєнний період значний вплив мають регіональні політичні суб'єкти. До таких ми відносимо регіональні політичні еліти, регіональні партії, лідери, медіа та ін. Регіональні суб'єкти в Україні демонструють, що збільшення об'єму повноважень на місцевому рівні через передачу деяких державних функцій є правильним рішенням в умовах сьогодення. Спосіб здійснення влади в період воєнного часу сприяв зміцненню регіонального та місцевого рівня влади. На підконтрольних Україні територіях ці суб'єкти є ключовим елементом гарантування стабільності в тилу та в соціальній сфері. Завдяки високому рівню організованості та взаємодії регіональних політичних суб'єктів, деокуповані території почали швидкі процеси відновлення та навіть розвитку.

Хоча війна спричинила багато втрат для України і зокрема вплинула на місцеве самоврядування, вона також окреслила ряд ключових трансформацій стратегічного значення. О. Ляшенко (2022) вважає, що в сучасній Україні зароджується нова генерація політиків, а «їхньою історичною місією має стати трансляція ідей державності у сенсі формування власним прикладом авторитету і довіри до Держави на протигагу тотальній недовірі попередніх років; національно-громадянських цінностей на протигагу регіональним і локальним» (с. 22). Ці зміни також охоплюють помітне поліпшення ефективності взаємодії державних органів і регіональних суб'єктів політики, а також між учасниками волонтерських і громадських об'єднань. Громади, завдяки спільним зусиллям, не лише укріплюють свій потенціал, але також беруть активну участь у збільшенні економічного потенціалу країни. У воєнний період місцева влада забезпечує надання послуг і підтримку армії. Ці зусилля виходять за межі тилкових зон і охоплюють також тимчасово окуповані території, включно з тими, де тривають активні бойові дії.

Регіональні медіа відіграють важливу роль в державно-політичному житті суспільства, а також беруть активну участь у формуванні та збереженні регіональних ідентичностей. Місцеві медіа формують почуття єдності та згуртованості серед населення свого міста чи регіону; дають більше можливостей зважати на культуру мешканців інших регіонів; локальні медіа, у порівнянні з загальнонаціональними, отримують якісніший фідбек, формуючи тісний контакт між жителями міста (поздоровлення рідних чи друзів, дзвінки в ефір тощо). Як висновок, професійні якісні місцеві медіа викликають у людей гордість за своє місто, адже дають можливість дізнаватися новини регіону, орієнтуватися у своєму місті, та просто є осередком їхнього дозвілля (Матвієнків, 2017, с. 83).

Регіональні медіа транслюють культуру, ментальність, цінності певного регіону, є консолідуючим чинником для його мешканців. На відміну від загальнонаціональних медіа, які, в першу чергу мають, односторонній характер, регіональні знаходяться ближче до громадян, мають більший ступінь взаємодії з населенням, так як висвітлюють їх повсякденні потреби та проблеми. Регіональні медіа, на відміну від національних, висвітлюють локальну інформацію точніше, детальніше та встановлюють швидкий зворотній зв'язок з аудиторією, тобто впливають на формування почуття місцевої ідентичності, приналежності до регіону.

Особливому їх розвитку сприяв процес децентралізації влади. Активізація місцевого самоврядування та передача владних повноважень на місця дала можливість місцевим медіа заявити про себе, встановити довірливі відносини з мешканцями регіону та стати справжнім «рупором» інтересів регіональних ідентичностей. Однак багато медіа стали висловлювати позиції регіональних еліт, які таким чином намагалися вплинути на електоральні настрої місцевого населення. Також варто сказати, що активну участь у формуванні соціально-політичних поглядів брали національні медіа, таким чином регіональні лишалися поза увагою. У праці «Регіональне та локальне мовлення в Європі» наголошується, що

«регіональні ідентичності маргіналізовані домінуючими/основними національними медіа, що підкреслює значення регіональних мовників як альтернативних дискурсивних форумів» (Carpello, 2017, с. 12).

З початком повномасштабної російсько-української війни регіональні медіа набули нових форм, почали виконувати нові функції, стали невід'ємним засобом боротьби на інформаційному фронті. До війни до них був ряд зауважень, пов'язаних із заангажованістю, великою кількістю недостовірної інформації, «джинси», навіть із проросійськими настроями в певних регіонах. Війна кардинально змінила ситуацію – місцеві мовники почали активно інформувати громади про стан подій у регіоні та державі, допомагати об'єктивному сприйняттю інформації (Стеблина, 2022).

У довоєнні часи регіональні медіа були, в першу чергу, представниками регіональної еліти та транслювали думку певної регіональної та локальної ідентичності. В сучасних реаліях їх функції значно розширилися та перейшли на загальнонаціональний рівень. Регіональні мовники стали засобом збереження не лише регіональних спільнот, а й національної ідентичності. Особливо це було помітно на тимчасово окупованих територіях Чернігівщини, Сумщини, Херсонщини, де місцеві медіа стали потужним інструментом антиросійської пропаганди, надавали достовірну інформацію громадянам в умовах відсутності національного телебачення. З'явилася велика кількість телеграм-каналів, фейсбук-сторінок, які певним чином замінили національного мовника, всебічно заблокованого Росією. Розважальний контент (реклами, кулінарні рецепти, життєві історії тощо) замінила воєнна тематика. До прикладу, авторка статті «Регіональні медіа України у протистоянні повномасштабній російській агресії» Н. Стеблина пише, що «на Буковині 90% публікацій були присвячені війні».

Аналіз місцевих сайтів показує, що з розгортанням повномасштабного наступу їх відвідуваність зросла в кілька разів. Громадяни стали набагато активніше дізнаватися інформацію саме через місцеві медіа. Незважаючи на те, що в деяких окупованих містах відсутня українська мережа, мешканці все одно мають доступ до українських каналів комунікації, а саме регіональних.

Отже, регіональні медіа в період російсько-української війни не лише покликані захистити місцеві ідентичності, а й сприяють збереженню загальнонаціональної ідентичності. Враховуючи вищесказане, можна зробити висновок, що місцеві медіа є одним із найважливіших засобів повернення окупованих територій та їх післявоєнної відбудови, тому необхідно надавати їм всесторонню підтримку та сприяти їх подальшому розвитку.

На думку А. Крусян (2023), «основними тенденціями децентралізації в контексті повоєнної перспективи має бути перш за все її конституційно-правове забезпечення, тобто внесення відповідних змін до Конституції України та оновлення чинного законодавства за напрямками: ефективізації організації публічної влади на рівні місцевого управління з розширенням компетенційних можливостей місцевого самоврядування; удосконалення механізму локальної демократії; цифровізації публічно-самоврядної влади та управління; бюджетно-фінансової децентралізації; розмежування компетенції органів місцевого самоврядування та органів державної влади на місцях на основі принципів субсидіарності та ефективності здійснення місцевого управління; визначення основних організаційно-правових форм взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади та ін.» (с. 72).

Висновки. В умовах війни неможливо продовжувати конституційну реформу, пов'язану з децентралізацією публічної влади в Україні. Однак після закінчення війни питання пролонгації такої реформи однозначно буде серед перших: одні будуть підтримувати його суто з державницьких міркувань, тоді як інші можуть вбачати у ньому інструмент політичної боротьби. У будь-якій ситуації цю реформу необхідно буде активізувати, як зазначає В. Серьогін: «крихкість» держави ще більше посилиться необхідністю повоєнного відновлення країни в умовах зростання економічних і демографічних диспропорцій» (с. 97). За таких умов буде надзвичайно важливим проаналізувати та внести зміни до самого контексту децентралізації та способів її

здійснення: разом із трансформацією функцій та ролей децентралізаційних суб'єктів мають бути впроваджені заходи, які будуть націлені на зміцнення основи легітимності державної влади, а також на укріплення її взаємодії з громадянським суспільством.

Таким чином, децентралізація в Україні не лише витримує всі складнощі, які принесла війна, демонструючи свою стійкість, але й продовжує розвиватися навіть у складних реаліях війни, проявляючи чіткі наміри для майбутнього розвитку в післявоєнний період.

Ситуація на військово-політичній арені в Україні постійно змінюється, тому вивчення децентралізації та аналіз діяльності її суб'єктів потребують подальших досліджень. Також актуальним буде питання реалізації та трансформації цієї реформи у повоєнні часи, в процесі відновлення територій.

Використані джерела:

1. Дробуш, І. (2023). *Організаційно-правове забезпечення функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови України*. Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12 травня 2023 р., м. Львів) / [за наук. ред. проф. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія]. Київ ; Львів ; Щецин: ЛНУ імені Івана Франка. 57–61.
2. Закон України Про місцеве самоврядування в Україні. № 280/97 (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
3. Закон України Про правовий режим воєнного стану. № 1647-III (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1647-14#Text>
4. Кирилюк, І., & Борщ, В. (2021). Поняття, суб'єкти, цілі, завдання та принципи децентралізації державної влади. *Економіка та суспільство*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-77>
5. Крусян, А. (2023). *Децентралізація в Україні: випробування війною та повоєнні перспективи*. Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12 травня 2023 р., м. Львів) / [за наук. ред. проф. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія]. Київ ; Львів ; Щецин: ЛНУ імені Івана Франка. 68–73.
6. Ляшенко, О. (2022). *Соціологічні маркери нового політичного покоління в Україні*. Нове покоління українського політикуму в умовах війни та повоєнних суспільних трансформацій: матеріали круглого столу (Київ, 15 листопада 2022 р.) / За наук. ред. Ю. Ж. Шайгородського, С. Л. Чуніхіної; Національна академія наук України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ : Талком. 20–23.
7. Матвієнків, С. (2017). Регіональні ЗМІ як інструмент формування локальної ідентичності. *Політичне життя*. № 4. 83–86.
8. Пархоменко, Н. (2023). *Місьцеве самоврядування та військова адміністрація в умовах воєнного стану*. Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12 травня 2023 р., м. Львів) / [за наук. ред. проф. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія]. Київ ; Львів ; Щецин: ЛНУ імені Івана Франка. 85–90
9. *Показники національно-громадянської української ідентичності*. (2022). Пресреліз підготовлений Заступником директора Інституту соціології НАН України, доктором соціологічних наук Сергієм Дембіцьким. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1131&page=9>
10. Потапенко, В., Баранник, О. та Бахур, Н. (2023). Місьцеве самоврядування як чинник стійкості тилу: аналіт. доп. за ред. В. Г. Потапенка. Київ: НІСД. 5-6. 52–55.
11. Серьогін, В. (2023). *Децентралізація в умовах «крихкої» державності: виклики для України*. Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12 травня 2023 р., м. Львів) / [за наук. ред. проф. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія]. Київ ; Львів ; Щецин: ЛНУ імені Івана Франка. 94–98.
12. Steblyna, N. (2022, March, 24). *Регіональні медіа України у протистоянні повномасштабній російській агресії*. <https://detector.media/community/article/197693/2022-03-24-regionalni-media-ukrainy-u-protystoyanni-povnomasshtabniy-rosiyskiy-agresii/>
13. Steruko, T. (2015). Виклики, та загрози українській ідентичності в умовах російської агресії. *Стратегічна панорама*. № 1. 135–139.
14. Cappello, M. (2016). Regional and local broadcasting in Europe, IRIS Special 2016-1, European Audiovisual Observatory, Strasbourg. 11–12.
15. Korobka, L. (2022). *Transformation of community identities under the influence of war*. The role of psychology and pedagogy in the spiritual development of modern society: international scientific conference, conf. proceedings, July 30–31, 2022. Riga, Latvia: Baltija Publishing. 129–133.

References:

1. Drobush, I. (2023). Organizational and Legal Support for the Functioning of Local Self-Government in the Conditions of Martial Law and Post-War Reconstruction in Ukraine. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini:*

- zdobutky, problemy ta perspektyvy: materialy V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (12 travnia 2023 r., m. Lviv) / [za nauk. red. prof. O. V. Batanova, dots. R. B. Bedriia]. Kyiv ; Lviv ; Shchetsyn: LNU imeni Ivana Franka. 57–61.
2. Zakon Ukrainy Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu. [On Local Self-Government in Ukraine, Law of Ukraine]. № 280/97 (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
 3. Zakon Ukrainy Pro mistseve samovriaduvannya v Ukraini. [On the Legal Regime of Martial Law, Law of Ukraine]. № 1647-III (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1647-14#Text>
 4. Kyryliuk, I., & Borshch, V. (2021). Concept, Subjects, Goals, Tasks, and Principles of Decentralization of State Power. *Ekonomika ta suspilstvo*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-77>
 5. Krusian, A. (2023). Decentralization in Ukraine: Trials of War and Post-War Perspectives. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini: zdobutky, problemy ta perspektyvy: materialy V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (12 travnia 2023 r., m. Lviv) / [za nauk. red. prof. O. V. Batanova, dots. R. B. Bedriia]. Kyiv ; Lviv ; Shchetsyn: LNU imeni Ivana Franka. 68–73.*
 6. Liashenko, O (2022). Sociological Markers of the New Political Generation in Ukraine. *Nove pokolinnia ukrainskoho politykumu v umovakh viiny ta povoiennykh suspilnykh transformatsii: materialy kruhloho stolu (Kyiv, 15 lystopada 2022 r.) / Za nauk. red. Yu. Zh. Shaihorodskoho, S. L. Chunikhinoi; Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa; Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. Kyiv : Talkom. 20–23.*
 7. Matviienkiv, S. (2017). Regional Media as an Instrument for Shaping Local Identity. *Politychne zhyttia*. № 4. 83–86.
 8. Parkhomenko, N (2023). Local Self-Government and Military Administration in Times of Martial Law. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini: zdobutky, problemy ta perspektyvy: materialy V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (12 travnia 2023 r., m. Lviv) / [za nauk. red. prof. O. V. Batanova, dots. R. B. Bedriia]. Kyiv ; Lviv ; Shchetsyn: LNU imeni Ivana Franka. 85–90*
 9. Indicators of National-Civic Ukrainian Identity. (2022). Presreliz pidhotovlenyi Zastupnykom dyrektora Instytutu sotsiologhii NAN Ukrainy, doktorom sotsiologhichnykh nauk Serhiem Dembitskym: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1131&page=9>
 10. Potapenko, V., Barannyk, O. ta Bakhur, N. (2023). Local Self-Government as a Factor of Rear Stability: Analytical Report, edited by V. H. Potapenko. Kyiv: NISD. 5-6. 52–55.
 11. Serohin, V. (2023). Decentralization in the Conditions of a 'Fragile' Statehood: Challenges for Ukraine. *Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini: zdobutky, problemy ta perspektyvy: materialy V Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (12 travnia 2023 r., m. Lviv) / [za nauk. red. prof. O. V. Batanova, dots. R. B. Bedriia]. Kyiv ; Lviv ; Shchetsyn: LNU imeni Ivana Franka. 94–98.*
 12. Стеблина, Н. (2022, березень, 24). Regional Media in Ukraine in the Face of Full-Scale Russian Aggression. <https://detector.media/community/article/197693/2022-03-24-regionalni-media-ukrainy-u-protystoyanni-povnomasshtabnyi-rosiyskiy-agresii/>
 13. Степико, Т. (2015). Challenges and Threats to Ukrainian Identity in the Context of Russian Aggression.
 14. Cappelletto, M. (2016). Regional and local broadcasting in Europe, IRIS Special 2016-1, European Audiovisual Observatory, Strasbourg. 11–12.
 15. Korobka, L (2022). *Transformation of community identities under the influence of war*. The role of psychology and pedagogy in the spiritual development of modern society: international scientific conference, conf. proceedings, July 30–31, 2022. Riga, Latvia: Baltija Publishing. 129–133.

Nazarii Melnyk,

PhD student of Political Science,

Dragomanov Ukrainian State University

Decentralization of Power and its Subjects in the Context of the Russian-Ukrainian War

The study examines the process of decentralization transformation during the period of the Russian-Ukrainian war. The decentralization reform in Ukraine was quite successful, contributing to the active development of regions and their financial self-sufficiency. However, due to military actions, the nature of decentralization has changed. Regions closer to the front line faced challenges and new obstacles, yet, thanks to the success of the reform, they maintained strong economic and military resistance against occupiers. Communities continued to rebuild their territories after significant destruction.

The activities of decentralization subjects in wartime conditions are analyzed. Besides the pre-existing subjects that have taken on new functions, new entities have emerged, exercising military authority locally. Often, there is an overlap in the responsibilities of these actors, leading to local conflicts and posing a challenge for research. The current state of Ukrainian identity is identified, highlighting the shift from regional and local identifications to a more prevalent national identity due to the war. Regional political subjects, such as elites, parties, leaders, and media, play a significant role during wartime. They are direct representatives of regional interests, enjoy higher levels of trust than local government bodies, inform the population about the current situation, assist in resolving local issues, and contribute to national cohesion. The study employs a systematic approach, methods of generalization, observation, and the dialectical method to address the research problem.

Keywords: *decentralization, state of war, decentralization subjects, identity, regional political subjects.*